

SAVAŞ TARİHİ ARAŞTIRMALARI ULUSLARARASI KONGRESİ

100. Yılında

1. Dünya Savaşı ve Mirası

6-8 Kasım 2014

BİLDİRİLER

Çanakkale Valiliği

Savaş Tarihi Araştırmaları Uluslararası Kongresi 100. Yılında 1. Dünya Savaşı ve Mirası

Bildiriler

1. Cilt

ISBN: 978-605-149-550-7

Editörler:

Halil Çetin & Lokman Erdemir

Fotoğraflar:

Grafik Tasarım:

Timuçin Unan + Crew

Renk Ayrımı ve Baskı:

Mas Matbaacılık San. ve Tic. A.Ş.

Hamidiye Mh., Soğuksu Caddesi No:3, 34408 Kağıthane / İstanbul

Tel: 0212 294 10 00

kitap@masmat.com.tr

Sertifika No: 12055

Çanakkale Valiliği Yayınları, 2015

Destekleyenler:

TÜRK TARİH
KURUMU

GENEL KURMAY BSK.
ATAŞE DAİRE BSK.

BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞ. GEN. MÜD.
OSMANLI ARŞ. DAİRE BSK.

ÇANAKKALE
BELEDİYESİ

TRAKYA
ÜNİVERSİTESİ

NAMIK KEMAL
ÜNİVERSİTESİ

KIRKLARELİ
ÜNİVERSİTESİ

ATATÜRK VE ÇANAKKALE
ŞAŞLARINI ARAŞTIRMA MERKEZİ

SAVAŞ TARİHİ ARAŞTIRMALARI ULUSLARARASI KONGRESİ

100. Yılında

1. Dünya Savaşı ve Mirası

6-8 Kasım 2014

BİLDİRİLER

Editörler:

Halil Çetin & Lokman Erdemir

1.
cilt

İÇİNDEKİLER

KONGRE KURULLARI	7
-------------------------------	----------

SUNUŞ	9
--------------------	----------

AÇILIŞ KONUŞMALARI.....	13
--------------------------------	-----------

Kongre Düzenleme Kurulu Başkanı Doç. Dr. Halil ÇETİN'in Açılış Konuşması	15
---	-----------

ÇOMÜ Rektörü Prof. Dr. Sedat LAÇİNER'in Açılış Konuşması	16
---	-----------

Çanakkale Valisi Ahmet ÇINAR'ın Açılış Konuşması	19
---	-----------

BİLDİRİLER	22
-------------------------	-----------

KÜRESELLEŞEN SAVAŞ	25
---------------------------------	-----------

H. Bayram Soy

Birinci Dünya Savaşı Osmanlı Devleti'ni Parçalamak İçin mi Yapıldı? Savaşın Çıkış Sebeplerine Osmanlı Devleti Bağlamında Yeniden Bir Bakış.....	27
--	-----------

Bill Nasson

The Union of South Africa, a Greater South Africa, and Turkey in the Great War	43
---	-----------

Burak Samih Gülboy

İngiltere ile Almanya Arasındaki Donanma Rekabeti ve Büyük Güç Olma Paradoksu	51
--	-----------

BALKANLAR.....	91
-----------------------	-----------

Ayşe Eryaman

Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin Bulgaristan'ı Müttefik Olarak Kendi Safına Çekme Girişimleri	93
--	-----------

Bülent Yıldırım

I. Dünya Savaşı'nda Bulgaristan'daki Ermeni Propagandası	121
---	------------

Redžep Škrijelj (Recep Şükriyel)

Osmanlı Ordusuna Sancak'tan Boşnak "Curumliye" Gönüllü Katılımları (1916-1918).....	135
--	------------

ÇANAKKALE CEPHESİ 149

Abdullah Taha İmamoğlu

I. Dünya Savaşı'na Bibliyografik Bir Katkı: Osmanlı'da Cihad Risaleleri 151

Abide Doğan - Gökçe Ulus

I. Dünya Savaşı Yıllarında Talebe Defteri Dergisi'nin Üstlendiği Rol 181

Ahmet Esenkaya

Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Cephelerindeki Subayların

Memleket Profilleri 193

Bülent Durgun

Birinci Dünya Savaşı Öncesinde Türk-Alman Askeri İlişkileri ve Liman
Von Sanders Heyetinin Görevlendirilmesi 231

Feyza Kurnaz Şahin

Afrika Basınında Çanakkale Savaşları 245

DOĞU'DA SAVAŞ 281

Ergün Akgedik

Rusya'nın Birinci Dünya Savaşı'nda Orta Asya'da Uyguladığı Askere

Alma Siyaseti 283

İbrahim Özçoşar

Şehir ve Savaş: Birinci Dünya Savaşı'nda Diyarbekir 295

Mithat Aydın

Birinci Dünya Savaşı'nda Filistin-Suriye Cephesinde Mustafa Kemal

(Atatürk) 303

Naim Ürkmez

I. Dünya Savaşı'nda İskenderun'un Stratejik Konumu ve İşgali 331

Orhan Avcı

Birinci Dünya Savaşı'nda Irak Cephesi'nde Türk Askeri 347

Suat Zeyrek

Almanya'nın Hedefleri Açısından Kafkasya Cephesi ve Fevzi Çakmak'ın

Bazı Görüşleri 371

Yüksel Nizamoğlu

1918 Yılında 3. Ordu'nun Kafkas Cephesi'ndeki İleri Harekâtı ve
Sonuçları..... 391

Zübeyir Akçe

Bediüzzaman Said Nursi'nin Birinci Dünya Savaşı'ndaki Faaliyetleri411

ESİRLER, GAZİLER VE ŞEHİTLER445**Ulvi Keser**

Kıbrıs'ta Çanakkale'nin Bilinmeyen Kahramanları; Karakol (Caraolos)
Esir Kampı ve Türk Savaş Esirleri447

Ahmet Altıntaş

Osmanlı Esir Kampları ve Çanakkale Savaş Esirleri ile İlgili Bazı
Tespitler485

Mehmet Tütüncü

Malta Türk Şehitliği 501

Mithat Atabay

Galiçya Cephesi'nde Türk Askeri ve Türk Şehitlikleri525

Nurhan Aydın

Sarıkamış Harekâtı'ndan Sonra Nargin Adası'nda Türk Esirleri ve
Yaşadıkları537

Zairova Hanım

Birinci Dünya Savaşı Zamanı Almanya'nın Doğu Siyaseti ve Müslüman
Askeri Esirler557

Lokman ERDEMİR

Bellary Esir Kampında Bir Türk Subayı Mehmet Kadri
(Akova) Efendi..... 561

KONGRE KURULLARI

ONUR KURULU

Ahmet ÇINAR, Çanakkale Valisi

Prof. Dr. Sedat LAÇİNER, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Yener YÖRÜK, Trakya Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Mustafa AYKAÇ, Kırklareli Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Osman ŞİMŞEK, Namık Kemal Üniversitesi Rektörü

DÜZENLEME KURULU

Doç. Dr. Halil ÇETİN, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Doç. Dr. İ. Hakkı ÖZTÜRK, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Doç. Dr. Muhammet ERAT, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Doç. Dr. Murat YILDIZ, Namık Kemal Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Bülent YILDIRIM, Trakya Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Lokman ERDEMİR, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Tarık ÖZÇELİK, Kırklareli Üniversitesi

BİLİM KURULU

Adnan SOFUOĞLU, Prof.Dr., Hacettepe Üniversitesi

Ahmet ALTINTAŞ, Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi

Ali ARSLAN, Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi

Ali SATAN, Doç. Dr., Marmara Üniversitesi

Cemalettin TAŞKIRAN, Prof. Dr., Gazi Üniversitesi

Cezmi ERASLAN, Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi

Edward J. Erickson, Prof. Dr., Marine Corps Üniversitesi, ABD

Enis ŞAHİN, Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi

H. Bayram SOY, Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi

Halil BAL, Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi

Haluk SELVİ, Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi

İsa BLUMİ, Doç. Dr., Georgia State Üniversitesi, ABD

Jenny MACLEOD, Dr., Hull Üniversitesi, İngiltere

Lokman ERDEMİR, Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Muhammet ERAT, Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Mustafa ÇOLAK, Prof. Dr., GOP Üniversitesi

Mustafa SELÇUK, Yard. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi

Nedim İPEK, Prof. Dr., Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Ömer ÇAKIR, Doç. Dr. Çankırı Karatekin Üniversitesi

Ramazan GÜLENDAM, Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Sedat LAÇİNER, Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Süleyman BEYOĞLU, Prof. Dr., Marmara Üniversitesi

Zekeriya Türkmen, Dr. Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

Malta Türk Şehitliği / The Turkish Cemetery at Malta

Mehmet TÜTÜNCÜ¹

ÖZET

Anahtar kelimeler: Malta, Türk Şehitliği, Birinci Dünya Savaşı, Savaş Esirleri

Malta Türk Şehitliği Osmanlılar tarafından Türkiye dışında yapılan şehitliklerden ilklerinden olmasına rağmen Türkiye de hakkında herhangi bir yayın yapılmamıştır.

Bildirimizde Malta'daki şehitliğin bir tanıtımı yapılacak ve burada bulunan kitabeler ve abide ve mezar taşlarındaki yazılar çözümlenecektir. Buradaki verilerden hareket ederek Malta'da birinci dünya savaşında şehit olanların kimlik bilgileri ve geldikleri memleketleri açıklanarak şehitlerin esirlerin nitelik ve nicelikleri incelenecektir. Bu bilgiler bize birinci dünya savaşına katılan Osmanlı askerleri ve geldikleri bölgeler hakkında ilginç ipuçları verecektir. Bildirimizin sonunda İngilizce kitabelerin tercümeleri ve ayrıntılı bilgi verilecektir.

1. GİRİŞ

Şehitlik 1874 yılında Osmanlı padişahı SULTAN ABDÜLAZİZ Tarafından; 1565 yılındaki Malta kuşatmasında şehit düşen askerlerin anısına mimar E.L. Galizia'ya inşa ettirilmiştir.

Daha sonra 1. Dünya savaşında İngilizler tarafından Çanakkale savaşında ve başka cephelerde esir alınan Osmanlı askerleri Malta'ya götürülmüş ve burada kamplarda tutulmuşlardır. Bu esirlerden çeşitli sebeplerden ölenler burada defnedilmişlerdir. Şehitlikteki ilk defin 23 Aralık 1915 tarihli ve Süvari yüzbaşı İzmirli Bekir Sıdkı Beye ait olup, son defin ise 1919 yılına aittir. Bu 5 sene zarfında 22 şehit defnedilmiş. Ayrıca Malta'da işlediği bir cinayet neticesi idam edilen Haleb'li Süvari yüzbaşı Hacı Ali İsa'da şehitliği defnedilmiş ve böylece 23 Osmanlı Askerinin ebedi istirahatgahı olmuştur. Şehitlik daha sonra İngilizler tarafından Malta'ya getirilen Teşkilatı Mahsusa'nın komutanı Eşref Kuşçubaşı tarafından 1919-1920 yıllarında tamir ettirilmiş ve burada esir iken şehit düşenlerin anısına

¹ drs. Mehmet Tütüncü, SOTA Research Centre for Turkish and Arabic World Haarlem – Hollanda
e-posta: m.tutuncu@gmail.com

şehitlik abidesi yaptırılmıştır. Şehitler abidesinde bulunan uzunca bir yazıda burada defnedilen 22 Osmanlı Askerinin isimleri, rütbeleri veya meslekleri ve memleketleri yazılmıştır.

Osmanlı Donanmasının 1565'te gerçekleştirdiği aylar süren kuşatma, Osmanlı Donanmasının yenilgisiyle sonlanmıştı. Malta kuşatmasından şehir düşen askerler gerekse daha sonra şehit olan Esirler ve köleler için Malta'da bulunan mezarlık şehir içinde kalması sebebiyle taşınmasına karar verilmiştir.

1867 yılında Avrupa ziyaretinde Malta'ya uğrayan Sultan Abdülaziz buradaki Türk şehitliğinin perişan halini görerek buradaki Osmanlı konsolosu Naum Duhani'ye şehitliğin daha güzel bir yere taşınmasını ve yapılması emrini verir. Şehitliğin tasarımını ve yapımını üstlenen Mimar Emanule Luigi Galizia'ya (1830-1906) aynı zamanda bir Mecidiye Nişani verir. 11 Haziran 1873 bir noter kaydına göre Naum Duhany Efendi ve Malta Hükümeti tarafından yapılan bir antlaşma işe Xatt al Qwabar adlı bölgede bulunan eski Mezarlığı Malta hükümetine devrederek karşılığında Ta Sammat bölgesinde başka bir toprak parçasını Türk hükümetine devralır. 6 ay içinde eski mezarlıktaki cesetlerin yeni mezarlığa taşınması karara varılır. Buradaki mezar taşlarından önemli bir kısmı yeni mezarlığa taşınır fakat bir tanesi de Malta müzesine verilir. Yeni şehitliğin yapılması 6 ay kadar bir sürede tamamlanır ve 1874 yılında Galizia tarafından tamamlanan Şehitlik açılır ve Maltanın başka yerlerinde gömülü olan Osmanlı vatandaşlarının cesetleri buraya taşınarak defnedilirler. Mimar Galizia şehitliği Batılı oryantalist tipinde biraz endülüs, biraz İran ve Hind Müslüman karışımı eklettik bir şekilde tasarlalar.

Şehitlik Simetrik olarak tasarlanmış eni 46 boyu 80 m boyutlarında bir parselden oluşuyor. Şehitliğin dört tarafı kale gibi yüksek duvarlarla çevrilmiş, köşe başlarında ise yüksek minareler ve her 10 metreye bir de alçak boyutta minarelerle donatılmış ve buralardaki süslemeler ve minareler hareketli bir tarz ortaya çıkarmıştır.

Gösterişli Bir kubbe ve 4 minareden oluşan giriş kapısının dışına bir Tuğra konarak Osmanlı Sultanının emriyle yapıldığı vurgulanmak istenmiştir. Tuğrada 1290 yılında yapıldığıda ayrıca belirtilmiştir

Kapıdan geçtikten sonra tam oratda bir yol yapılarak sağına ve soluna mezarlar yapılmıştır. Binanın öbür ucunda bir Mescit ve gaslhane yaptırılmış ve burada bir de musalla taşı konmuştur. Uzun yıllar (1970 yılına kadar) buradaki mescit Maltada'ki tek müslüman ibadethane olarak kalmıştır. 1874 yılından birinci dünya savaşına kadar Şehitlik ve etrafında fazla bir defin olmamış, fakat birinci dünya

savaşının başlamasıyla Savaş sırasında esir olarak adaya gönderilen Türk askerlerinden şehit düşenler defnedilmeye başlanmıştır. Burada 1919-1920 esir düşen Komutan Kuşçubaşı Eşref Bey tarafından yıllarında tamir ettirilmiş ve Şehitlik Abidesi yaptırılmıştır.

Şehitlikte 1. Dünya savaşı esnasında defnedilenlerin listesi ve geldikleri yerleri belirten kitabelerdeki bilgilerden anlaşıldığına göre Maltadaki şehitlerin genel Olarak arap vilayetlerinden gelenlerin çoğunlukta olduğunu görürüz.

Cidde memurlarından (4)
Mekke sihiye memuru (1)
Arapkir'li 1
Girid'li 1
Hind'li 1
İnegöl'lü 1
İrak'lı 1
İskenderun'lu 1
İstanbul'lu (4)
İzmir'li 1
Ordu'lu 1
Pravadi'li 1
Sana'lı 1
Sayda'lı 2
Selanik'li 2
Tirebolu'lu 1
Tosya'lı 1
Yemen'li 1
x-ş-rlı 1

Yıllara göre yapılan definler
1331 (1915) 3
1332 (1916) 2
1333 (1917) 3
1334 (1918) 7
1335 (1919) 7

Şehitlikte bulunan mezar taşları ve kitabeler belge değeri taşıdığından aşağıda bunların metinlerini hem eski harflerle hem de latin harfleri ile okunuşunu vereceğiz.

Resim 1 Malta Şehitliğinin giriş Kapısı

Resim 3 Fransızca Kitabe / French Inscription

Alors que le soleil sera courbé

Et les étoiles tomberont
Des tombeaux scellés par la mort
Seront bouleversés
Et de ce lit de poussière
Éveillés du sommeil
Sortiront rayonnants les enfants de la foi et de la prière

Dieu n'est-il pas assez puissant
Pour la revivre les morts

Érigé en l'année de l'hégire 1290
Sous le règne de sa majeste impériale
ABDUL-AZIZ KHAN
Empereur des Ottomans
Noaum Duhany Effendy
Son consul général à Malte
E.L. Galizia architecte

Tekvir suresi ayetler 1,2 ve 4
Güneş katlanıp dürüldüğünde
Yıldızlar döküldüğünde
Ölülerin kapalı mezarları
ortaya saçıldığında
ve toz duman ortasında
uykudan uyandıklarında
İnancın ve duaların parlak çocukları ayağa kalkacak
Allah ölüleri diriltmeye
kadir değilmi
Hicretin 1290 yılında Osmanlıları Sultan ABDULAZIZ HAN
Saltanatı zamanında yapılmıştır.
Malta Başkonsolosu
Naoum Duhany efendi
E.L. Galizi Mimar

4. Malta Şehitlik Abidesi

Şehitlik Abidesinin alt tarafı sekiz köşeli ve üst tarafı ise silindirik olarak tasarlanmıştır. Ayrıca defne dallarını temsilen yapılmış bir taç ve bunun ortasında bir ay yıldızda yapılmıştır. Abidenin sekiz köşeli kısmının 3 cephesinde kitabeler yazılmıştır. Kitabelerden sağda ve solda olanı Burada şehit olarak defnedilenlerin isim listesi ve öldükleri yıllar yazılmıştır. Ortadaki Kitabede ise Şehitliğin yapılma amacı ve yaptıran kişi hakkında bilgiler yazılmıştır.

Resim 4 Şehitler anıtı

ضابط نامزدی ضحالی محمد ناصر افندی

۱۳۳۴

طوبه لی عسکر محمد بن اوغلی عبداللہ

۱۳۳۴

بدرہ بولس ماسور لرمدن کسری لی محمد شیری افندی

۱۳۳۴

سکر صبیح ماسور لرمدن ایسانبوللی محمد علی افندی

۱۳۳۴

اردوی کبھی عثمان اوغلی محمد رئیس

۱۳۳۴

صیدالی کبھی محمد عمر اوغلی محمد السیرہ

۱۳۳۵

بدرہ بولس ماسور لرمدن محمد بن محمد ناصر افندی

۱۳۳۵

کریلی عسکر اوغلی ابراہیم افندی

۱۳۳۵

ایسانبوللی عثمان اوغلی محمد کسری السیرہ

۱۳۳۵

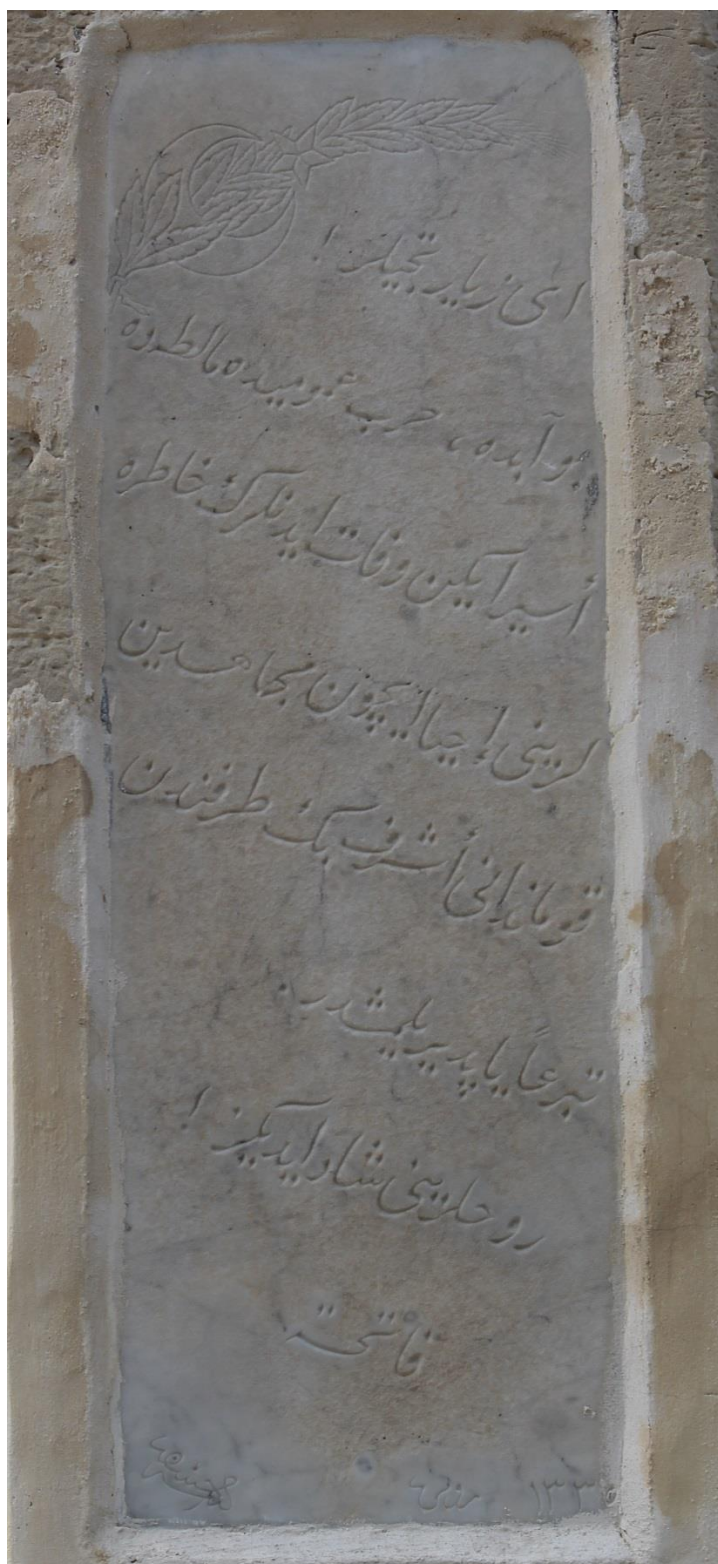
عسکر علی کبھی محمد اوغلی محمد

۱۳۳۵

Resim 5 Vefat edenlerin listesi ikinci kitabe

Vefat edenlerin listesi

Süvari yüzbaşlarından İzmir’li Bekir Sıdkı efendi 1331
Mecruhan Çanakkale’den esir gelen şehid İskenderun’lu Mehmed oğlu Halil Çavuş
1331
Tirebolu’lu gemici Süleyman oğlu Mehmed 1331
Hşr’li Gemici Bayram oğlu Mustafa 1332
Osmanlı Ordusundan matrud süvari yüzbaşısı Haleb’li Hacı Ali İsa’nın uykuda iken
katlettiği İstanbul’lu Sadi Necdet efendi 1332
Selanik’li Ali oğlu Yusuf 1333
Hukuk Mezunlarından pravadi’li Ahmed Şevket efendi 1333
Cidde sihiye hademelerinden İnegöl’lü İzzet efendi 1333
Selanik’li Ferhad oğlu Hafız ali Efendi 1334
Cidde Memurlarından Arapkirli Şevki Efendi 1334
Zabit namzedi Sana’lı Mehmed Nasir efendi 1334
Tosya’lı Asker Aziz oğlu Abdullah 1334
Cidde Polis Memurlarından Kesriye’li Mehmed Hayri efendi 1334
Mekke sıhiye memurlarından İstanbul’lu Mehmed Ali efendi 1334
Ordu’lu gemici Osman oğlu Ömer reis 1334
Sayda’lı gemici Ömer oğlu Muhyiddin 1335
Cidde Polis Memurlarından Yemenli Mehmed Kamil Efendi 1335
Girid’li Arif oğlu İbrahim Edhem efendi 1335
İstanbul’lu Şaban Ahmed Kirameddin Efendi 1335
Irak’lı gemici Necm oğlu seyyid Mehmed 1335
Sayda’lı gemici Vehbi Zehra 1335
Hind’li hekim seyyid Nusret hüseyin efendi 1335

Resim 6 Ortadaki Şehitlik yapım Kitabesi

Ey ziyaretçiler
Bu âbide harb-î umumi Malta'da
Esir iken vefat edenlerin hatıra-
larını ihya için mücahidin
Komandanı Eşref bey tarafından
Teberru'an Yapdırılmışdır.
Ruhlarını şad ediniz
Fatıha 1335

وفات ايدنلر ك اسملر

سواری یوزباشیلرندن ازمیرلی بکر صدقی افندی ۱۳۳۱

مجروحا جناق قلعه دن اسیر کلان شهید اسکندرونلی

محمد اوغلی خلیل جاوش ۱۳۳۱

تیره بوللی کمیچی سلیمان اوغلی محمد ۱۳۳۱

جشرلی کمیچی بایرام اوغلی مصطفی ۱۳۳۲

عثمانلی اوردوسندن مطرود سواری یوزباشسی

حلبلی خاجی علی عیسی نك اویقودا ایکن قتل ایتدکی

استنبوللی سعدی نجدت افندی ۱۳۳۲

سلانکلی علی اوغلی یوسف ۱۳۳۳

خقوق مازونلرندن براوادیلی احمد شوکت افندی ۱۳۳۳

جده سحیه خدمه لرندن اینه کوللی عزت افندی ۱۳۳۳

سلانیکلی فرهاد اوغلی حافظ علی افندی ۱۳۳۴

جده مامورلرندن عربکرلی شوکی افندی ۱۳۳۴

Ikinci Kitabe

ضابط نامزدی صنعالی محمد ناصر افندی ۱۳۳۴
 طوسیہ لی عسکر عزیز اوغلی عبداللہ ۱۳۳۴
 جدہ بولیس مامورلرندن کسریہ لی محمد خیری افندی ۱۳۳۴
 مکہ سحیی ما مورلرندن استانبوللی محمد علی افندی ۱۳۳۴
 اردولی کمیجی عثمان اوغلی عمر رئیس ۱۳۳۴
 صیدالی کمیجی عمر اوغلی محی الدین ۱۳۳۵
 جدہ بولیس مامورلرندن یمنلی محمد کامل افندی ۱۳۳۵
 کریدلی عارف اوغلی ابراهیم ادهم افندی ۱۳۳۵
 استنبوللی شعبان اوغلی احمد کرام الدین افندی ۱۳۳۵
 عراقلی کمیجی نجم اوغلی سید محمد ۱۳۳۵
 صیدالی کمیجی وهبی زهر ۱۳۳۵
 هندلی حکیم سید نصرت حسین افندی ۱۳۳۵

Ortadaki Kitabe

اي زیارتجلر

بو ابدہ حرب عمومیدہ مالطہ دہ

اسیر ایکن وفات ایدنلرک خاطرہ

لرینی احیا ایچون مجاہدین

قوماندانی اشرف بک طرافندن

تبرعا یاپدیلمشدر

روحلرینی شاد ایدیکز

فاتحه

۱۳۳۵

Resim 7 Küçük anıt Bekir Sıdkı Beyin Mezarı

Büyük abidenin hemen yanında başka bir abide daha yapılmıştır. Bu ikinci abide daha küçüktür. Dört köşe bir kaide üzerinde yine dört köşe fakat yukarı doğru daralan bir sütun olarak tasarlanmış bu ikinci abidede yine ayyıldızla süslenmiştir. Bu abidenin alt tarafında bir mezar taşı konmuştur. Bu mezar taşı İlk abidedeki listeden ilk ismi yazılan ve muhtemelen Malta'da İlk Şehit olan Bekir sıdkı hakkında bilgiler yazılmıştır. Buradan öğrendiğimize göre İzmirli Bekir Sıdkı Yemende görev yaparken İstanbul'a dönerken İskenderiye'de İngilizler tarafından tutuklanıp Malta'ya getirilmiş ve burada Kotonira hastanesinde vefat ederek buraya defnedilmiştir. Bekir Sıdkı Beyin vefat tarihi 10 Kanunuevvel 1331 tarihi 23 Aralık 1915 tarihine denk geliyor ki buda 1. Dünya Savaşının başlarında Malta'da ilk şehit düşen kişi olmasına işaret ediyor. Eşref Bey tarafından yapılan Şehitlik anıtındaki isimler sıralamasındaki ilk isim Bekir Sıdkı Bey'in ismidir. Bekir Sıdkı bey için ayrı bir mezartaşı yapılmış fakat bu defninden sonra diğer defnedilenlere ayrı mezar taşları yapılmamış isimleri abideye yazılarak yetinilmiştir.

Resim 8 Bekir Sıdkı Beyin Mezar taşı

Hüvel hallakül Baki
Süvari yüzbaşılardan iken Yemende piyadeye naklen
Dar-ı Sa'adete esna-yı avdetinde İskenderiyye'den bi-t-tevkif esiri harb sıfatıyla
Malta'ya sevk edilip
Hulûl-i ecel-i mev'udile kotonira hastahanesinde
İrtihâl-i dâr-ı na'im eden
İzmir'li Bekir Sıdkı
Efendinin ruhuna Fatiha
10 Kanuni evvel sene 331 yevmi Penç-şenbe

	Miladi	Hicri	Rumi
Gün	23	15	10
Ay	Aralık	Safer	Kanunuevvel
Yıl	1915	1334	1331
Gün Adı		Perşembe	

هو الخلاق الباقي

سواری یوزباشیلرندن ایکن یمنده پیاده یه نقلان

درصادته اثنای عودتنده اسکندیده بالتوقیف

اسیر حرب صفتیله مالطه یه سوق ایدلوب

حلول اجل موعودیله کوتینیره حسنه خنه سنده

ازمیرلی بکر صدقی

ارتخال دار نعیم ایدن

افندینک روحنه فاتحه

۱۰ کنون اول سنه ۳۳۱ یوم پنچشنبه

Resim 9 Şehitliğin düzenlenmiş görüntüsü

Şehitlikteki Diğer Mezartaşları

Malta’da bulunan en eski Osmanlı Kitabesi Polak Mustafa Hanımın zevcesi Fatma Hanıma aittir. Kitabe Malta Arkeoloji Müzesi’nin deposunda bulunmaktadır. Boyutları 61x23x10 cm. Daha önce Vincezo Grassi tarafından yayınlanmıştır. Metni ve fotoğrafını onun makalesinden buraya naklediyoruz

حليم ديلرم قبرنى
پور نور ايليه رب الكريم
پولاق مصطفى
قبودانك زوجه سى
مرحومه فاطمه خانمك
روخنه فاتحه
سنة ۱۲۳۲
فى ۱۳ ح

Resim 10

Resim 10 Malta Müzesindeki Fztma Hanım
Mezartaşı

Halim dilerim Kabrini / Pür nur eyleye rabb-ül-kerim / Polak Mustafa Zevcesi / Merhume Fatma hanımın /
ruhuna fatiha / sene 1232

21 Zulhicce (1 Kasım 1817)

Malta Türk Şehitliğinde bulunan eski mezar taşı kitabeleri.

Şehitlikte Ülgün'lü 4 şahsın mezartarı bulunmaktadır. Bu mezartaşları eski mezarlıktan buraya nakledilmiş olmalıdır. Şehitlikte 1236 yılına ait Mehmed Hoca, 1252 tarihli Ülgün'lü İbrahim bin Muhammed, 1266 tarihli Ülgün'lü Muhammed bin Edhem Kapudan, 1267 tarihli nereli olduğu bilinmeyen Derviş İbrahim ve 1314 tarihli Ülgünlü Kapudan Ali ibn Mehmed Canbaz ait kitabeler şehitlikte 1. Dünya Savaşı öncesinde Malata'da yaşayan Osmanlı vatanadaşlarının birer hatırası olarak kalmıştır.

Elhac Mehmed Hoca ruhuna elfatiha sene 1236 fi şehri zulkadde (1820 Ağustos ayı)

الحاج محمد حوجه

روحيجون

الفاتحه

سنة ١٢٣٦

فى ش زالقده

El merhum Ülgün'lü İbrahim ibn Muhammed ruhuna el-fatiha sene 1252

المرحوم

اولكونلى

ابراهيم

ابن محمد

روحنه

الفاتحه

سنة ١٢٥٢

Resim 11 Malta Şehitliğindeki Ülgünlü Edhem Kapdan'ın Mezarı

Hüvelhalakülbaki

El-merhum el mağfur Ülgün'lü Muhammed bin Edhem Kapudan ruhuna Fatiha sene 1266

هو

لخلاقالباقى

المرحوم المغفور

اولكونلى محمد

بن الحاج ادهم

قومينا روحنه

الفاتحه سنة ١٢٦٦

Derviş İbrahim ruhuna Fatiha 1267

دروش

ابراهيم

روحنه الفاتحه ١٢٦٧

Ülgünlü Kapudan Ali ibn Mehmed Canbaz sene 1314

اولكونلى قبودان

على ابن محمد جانباز

سنة ١٣١٤

Şehitlikte 1919 sonrası defin yapılmış Bu definler Malta'da ölen İngiliz v Fransız ve İngiliz sömürgelerden gelen Müslüman asker ve sivil kişilerdir. Burada 1918 yılı ile 1987 yılı arasında defnedilen kişilerin isimleri meslekleri ve geldikleri ülkeler aşağıda Malta ottritelerinden aldığımız listede belirtilmiştir. Bu mezraalrın bazıları hala duruyorsada bir çoğunun yeri belirsizdir.

THE TURKISH CEMETERY AT MALTA

Key words: Malta, Turkish Military Cemetery, First World War prisoners

ABSTRACT

Turkish Military Cemetery of Malta is one of the earliest Turkish cemeteries built outside Turkey. There is no publication about this cemetery in Turkey. The early history of Cemetery goes back to the 1565 Great Siege of Malta, but the current cemetery is built in 1874 on orders of Sultan Abdulaziz by architect E.L. Galizia. During the First World War there were many Turkish war prisoners in Malta. They were transported by British from the war fronts. There are 22 First World War prisoners buried in this cemetery. The first burial was Bekir Sidki efendi from Izmir, captain of cavalry, who died at 23 december 1915. Last burial is from 1919. To commemorate the war prisoners a monument was built by the Commander Eshref bey in 1919, he has written in this monument all the names of 22 martyrs.

In this communication we will give the history and a description of the Malta Turkish military cemetery along with the inscriptions of the war monument.

In a visit to Malta in 1867 the Turkish Sultan Abdul Aziz presented Emmanuel Luigi Galizia (1830 – 1906), the Chief Government Architect, with the Order of the Mejidie. He also financed the building of the Turkish cemetery at Marsa which was designed by Galizia and completed in 1874. Next information is from an article by Vincenza Grassi:

There was an old cemetery from the year 1675, where the Muslim slaves were buried. On 11 June 1873 a notarial deed of exchange was drawn in the office of Public Notary in Malta, Mr Francesco Saverio Camilleri. The parties involved were the Turkish Consul in Malta, Mr. Naoum Duhany, son of a certain Michele Duhany from Constantinople, and the Maltese government. In this deed the Turkish consul agreed to dismiss the Old cemetery placed in the area known under the name of Xatt al Qwabar, near the north west basin of the Big Harbour, measuring 271,5 square canes, in change of a plot registered in the cadaster under the number 133, whose dimensions were indicated 543 square canes, located in Ta sammat near Hal Saflieni. The Turkish consul was given a period of six months to exhume bodies, remove tombs and transfer them to the new cemetery. Some of the tombstones were removed to the new cemetery, but also one tombstone found its way to the National Museum of Malta. The building of the new cemetery took some 6 months. The cemetery costs were some 50.000 francs. The Cemetery was designed by architect Luigi Emmanuelle Galizia (1830-1907). His works follow the eclectic and mainly picturesque architecture very popular in the early nineteenth century England. The exotic Indo-Muslim architecture is a clear mark of British cultural influence. For this commission he based his design on Persian-Indian architecture. His use of carved ornamentation and lace like work gives the cemetery a very dynamic but serene outlook. The cemetery shows a symmetry created by the insertion of a main path running throughout the entire length of the garden from the entrance gate to the mosque at the other end. Entrance gate is very impressive and forcefully with a cupola and 4 surrounding minarets. It is surrounded by a wall with round three storied minaret towers at the corners. The columns bearing a crenelled horse-shoe arch give a way to a vaulted squared room.

Above the gate is a Tughra with a date 1290 makes the visitor aware of the importance of this cemetery. (Picture 1)

At the other end of the path is a building contains 3 rooms, it consists of an open hall, with commemorative inscriptions. a small Mosque and a Musalla room (where the corpse of the dead is washed before burial ritual

and prayer). The cemetery, contains exclusively tombstones of man, the only tombstone of a muslim women is in Malta Museum. (Picture 9)

Place names mentioned in the Inscriptions.

Jeddah Officers (4)

Mecca Public health officer (1)

From Arapkir 1

From Crete 1

From Hind 1

From İnegöl 1

From Irak 1

From İskenderun 1

From İstanbul (4)

From İzmir 1

From Ordu 1

From Pravadi 1

From Sana 1

From Sayda 2

From Thessalonki 2

From Tirebolu 1

From Tosya 1

From Yemen 1

From x-ş-rli 1

Burials according to years

1331 (1915) 3

1332 (1916) 2

1333 (1917) 3

1334 (1918) 7

1335 (1919) 7

Building Inscription (Picture 2)

This cemetery was built in the year 1290 (AD 1873/74) of the Hijri Year in the times of the reign of the Sultans of Ottomans AbdulAziz Han.

Restoration Inscription (Picture 2)

Sol taraftaki köşedeki Kitabe

Eşref bey tarafından

Mescidin tamiri 1335

The restoration of the mosque by

Eshref bey in the year 1335. (AD 1919-20)

The names of the deceased (Picture 5)

Captain of cavalry Bekir Sıdkı efendi from Izmir 1331

Martyred Sergeant Khalil son of Mehmed from İskenderun brought wounded from Çanakkale 1331

Seaman Mehmed son of Süleyman from Tirebolu 1331

Seaman Mustafa son of Bayram from Hşr? 1332

Sadi Nejdî efendi from İstanbul who was killed in sleep by Hacı Ali İsa from Aleppo, a captain of cavalry who was cashiered from Ottoman Army 1332

Yusuf son of Ali from Selanik 1333

Ahmed Şevket efendi from Pravadi, graduate in law 1333

İzzet efendi from İnegöl, Servant of the Medical Service of Jeddah 1333

Hafız Ali Efendi son of Ferhad, from Selanik 1334

Shevki Efendi from Arapkir, servant from Jeddah 1334

Officer-candidate, Mehmed Nasir efendi from Sanaa 1334

Soldier Abdullah son of Aziz, from Tosya 1334

Mehmed Hayri efendi from Kastoria (Kesriye), police-officer in Jedda 1334

Mehmed Ali efendi from İstanbul, officer of medical service in Mecca 1334
 Seaman Ömer Re'is son of Osman, from ordu 1334
 Seaman Muhyiddin son of Ömer, from Sidon (Saida) 1335
 Mehmed Kamil Efendi from Yemen, police officer in Jeddah 1335
 oğlu İbrahim Edhem efendi son of Arif, from Crete 1335
 Şaban Ahmed Kirameddin Efendi from İstanbul 1335
 Seaman Seyyid Mehmed son of Najm, from Iraq 1335
 Seaman Vehbi Zehra from Saida (Sidon) 1335
 Physician Nusret hüseyin efendi from India 1335

(Picture 6)

Oh Visitors, This monument was erected by the Commander of Warriors (Mudjahidin) Eshref Bey, as a pious donation, for the memory of those who died as prisoners in Malta, during the Great War. Render their souls, read a fatiha 1335

Near the great Monument there is another smaller monumnet. In this monument is fixed the tombstone of the first deceased prionser Bekir Sidki Bey. This monumnet tells also his story of the war. There are no other tombstones fort he other deceased prisoners. Bekir Sidki Bey is the earliest prisoner, and for him was made a tombstone. And fort he others fort hem there is amde the memorial where is written all the 22 names (including Bekir Sidki). (Picture 7)

The tombstone of Bekir Sidki reads as follows: (Picture 8)

He, God is the Creataor, the Everlasting
 When he was captain of cavalry in Yemen, was transferred to infantry in Istanbul and was arrested in Alexandria. He was taken as a prisoner of war to Malta, and passed away to the abdode of happiness in Kotonira hospital there
 C Bekir Sidki *
 From Izmir read a fatiha for his soul.
 10 Kanun-i evvel 1331 Thursday
 23 December 1915

Bibliography

Víncenza Grassi, The Turkish Cemetery at Mrsa on malta island Historicla Background, topography and tombstones, Studi Maghrebini Nuova Seria Volume II Napoli 2004 pp. 177-201

Arne A. Ambros, Selected Inscriptions from The Islamic Cemetery at marsa, malta , WZMK 7-17

Un'Iscriziione Turca del 1817 a Malta, Oriente Modernoi, Nuova Serie Anno 6(67) nr. 4/6 (aprile Giugni 1987) pp. 99-100

.